

Doğada Bu Ay

2001 yılının Haziran ayında doğayı seven ve korumaya çalışan yaklaşık 150 kuş gözlemcisi, bir etkinlik sırasında Diyarbakır'da bir araya gelmişti. Bu buluşmadaki kuş gözlemcilerinden biri olan Tansu Tuncalı'nın söylediği sözler, dünyanın birçok ülkesine dağıtılan ve çevre eğitimciliği açısından önemli bir kitabın (Educating for Birdlife: Kuş Yaşamını Korumak İçin Eğitim) giriş sayfasında yer aldı. Tansu Tuncalı'nın sözleri şöyleydi: "Önce doğayla ilgili bilgiler öğreniriz, öğrendikçe sevgimiz artar ve sevdiğimiz korumaya başlarız." Bu, gerçekten de doğru bir düşünce. Üstelik örnekleri de var.

Mecit Vural

Öğrenelim, Sevelim, Koruyalım...

Yazımızın giriş bölümünde sözünü ettiğimiz gibi, doğayı öğrenme, sevmeye ve koruma birbiri ardına gerçekleşen bir süreç. ODTÜ Geliştirme Vakfı Özel İlköğretim Okulu 5-D'den Enis Yaşar, buna uygun bir deneyim yaşamış. Enis Yaşar, öğretmeninin desteğiyle yanardöner adlı bir bitkiyi araştırmış. Araştırmasının sonucunda yanardönerin, papatya ya da gelincik kadar yaygın olmadığını öğrenmiş. Ardından bu bitkinin daha çok kişi tarafından tanınabilmesini sağlamak ve bu sayede korunmasına katkıda bulunmak için neler yapılabileceğini düşünmeye

Papatyalarla akraba olan yanardöner bitkisi adını, çiçeğinin mor-kırmızı renklerde parlamışından alır.

başlamış. Yanardönerler hakkında araştırma yapan biliminsanlarıyla görüşmüş. Bulgularını da okulunun bilim şenliğinde sunmuş. Enis Yaşar, bu çalışmayı yaptığından beri yanardönerleri koruma görevinin yalnızca biliminsanlarına değil, hepimize ait olduğunu düşünüyor. Ayrıca Türkiye'de, yanardöner gibi korunması gereken başka bitki türlerinin de olduğuna inanıyor. Gördünüz mü? Enis Yaşar, önce yanardönerleri öğrenmiş, öğrendikçe sevgisi artmış ve sevdiğini korumaya yönelmiş.

Komşumuz Leylekler

Aydın, Tepecik'te Cumhuriyet İlköğretim Okulu, 3-C sınıfından Betül Ege, evlerinin yanındaki elektrik direğine yuva yapan leylekleri gözlemlemiş ve bize yazmış. Betül, geçen yıl Mayıs ayı boyunca gözlem yapmayı sürdürmüş. Bir okul dönüşü, leyleklerin hareket etmeden yuvaya bakmaları dikkatini çekmiş. Gördüklerini de heyecanla bize yazmış. Betül, bir insanın görebileceği en güzel şeylerden birine, leyleklerin yavrularının yumurtalarından çıkmasına tanık olmuş. Anne leylek de yumurtaların kırılmasına yardım ederek yavruların işini kolaylaştırmış. Kanatlarını açarak onları güneşten korumuş. Betül, birkaç hafta sonunda yavruların kanatlarını iyice güçlendirip ilk deneme uçuşlarını yapmasını bile görebilmiş. Yaz boyunca da leylekler evlerinin üzerinde gezip durmuşlar. Sevgili Betül, eğer başlarına bir şey gelmezse aynı anne-baba leyleğin yine size komşu olacağını Nisan sayımızdan biliyorsunuz artık, değil mi?

Bozkırlar ve Yanardönerler

Yaşamının önemli bir bölümünde doğanın korunması için çalışan bitkibilimci Prof. Dr. Hikmet Birand, bozkırları çok güzel anlatan bir biliminsanı. Birand, bozkırlarda özellikle bitkiler konusunda birçok araştırma yaptı. Amacı, doğada yaşayan canlıları, bu canlıların yaşadığı yerleri insanlara anlatarak korunmalarını sağlamaktı. Doğada gördüğü güzellikleri bizlerle paylaşmak için kitaplar yazdı. Bunlardan biri, TÜBİTAK tarafından yayımlanan "Alıç Ağacı ile Sohbetler" adlı kitap. Hatta kitabının "Anadolu Bozkırları Üstüne Sohbet" başlıklı bir bölümü de var.

Bozkırlar, birçok insana ıssız, hiçbir canlının yaşamadığı alanlar gibi gelir. Oysa bozkırlar çok sayıda canlı türüne ev sahipliği yapar. Özellikle nisan, mayıs ya da haziran aylarında bozkırlara giderseniz buna kolaylıkla tanık olabilirsiniz. Çevreniz rengârenk çiçeklerle dolar ve tüm canlılar hareketlenir.

Türkiye'de soyu tükenmek üzere olan hayvan ve bitki türlerinin birçoğu bozkırlarda yaşar. Dünyada yalnızca Türkiye'de yaşayan bitkilerin yarısından fazlası da bozkırlarda bulunur. Bunlardan biri olan yanardönerlere de yalnızca Ankara, Gölbaşı'nda rastlanır. Ancak yanardönerlerin sayısı özellikle son yirmi yıldır sürekli azalıyor. Bunun nedeni, tarım alanlarında ilaçlama yapılması, bulundukları alanlara ağaç dikilmesi ve yanardönerlerin toplanarak

Yanardönerleri Daha Fazla Tanımak İsteyenler İçin

Vural, M., Adigüzel, N., "Bozkırlar: Güneş Tutkusu", Yeşil Atlas Dergisi, Sayı: 4, Kasım 2001
Vural, M., Adigüzel, N., "Yanardönerler Ağaçlara Karşı", Yeşil Atlas Dergisi, Sayı: 4, Kasım 2001
Vural, M., Adigüzel, N., "Tuz Bitkileri: Cesur Çiçekler", Yeşil Atlas Dergisi, Sayı: 5, Aralık 2002
Y., Bozkırlarımız ve Başına Gelenler, Radyo Vizyon, 2004

satılmaları. 2001 yılında bölgede yalnızca 85 yanardöner olduğu saptanınca araştırmacılar hızla doğa koruma çalışmalarına başladılar.

Siz, Hangi Canlıyı Tanıyıp Koruyabilirsiniz?

Hikmet Birand bozkırları tanıdı, sevdi, korunmaları için çalıştı. Arkadaşınız Enis Yaşar, Ankara yakınlarında bulunan yanardöneri tanıdı, sevdi ve şimdi de korunması için çalışıyor. Karadeniz Bölgesi'nde huş tavuğu, Akdeniz Bölgesi'nde alageyik

Enis Yaşar, yanardönerlerle ilgili çalışmasını okulunun bilim şenliğinde arkadaşlarına sundu.

ve deniz kaplumbağası, Ege Bölgesi'nde Akdeniz foku, Doğu Anadolu Bölgesi'nde telli turna ve toy, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ceylanlar ve daha birçok canlı sizin onları tanımanızı bekliyor.

Kimi arkadaşlarınız, çevrelerinde yaşayan bitkileri daha yakından tanıma çalışmalarına başlamışlar bile. Onlardan biri, köşemize mektup yazan, Kırıkkale Mustafa Necati İlköğretim Okulu 6-B sınıfından Umur Cem Akbaş. Umur Cem, yaşadığı yerdeki bitkileri incelemeye başlamış. Bize yazdığı mektubunu da "doğadaki bu uyum binlerce yıldır var, binlerce yıl daha var olacak" diye sonlandırmış. Biz, hepinize bu uyumu daha uzun süre koruyabilmek üzere harekete geçmenizi öneriyoruz. Üstelik haziran ayı çevrenizdeki bitkileri tanımak için çok uygun bir zaman. Kim bilir, belki yaşadığınız yerlerde korunmayı bekleyen türler vardır. Öğretmenlerinize, anne-babalarınıza sorun, çevrenizdeki doğayı, burada yaşayan canlıları tanımaya çalışın. Sizin yaptığınız küçücük bir çalışma, bu canlıların yaşamını koruyabilir. Öğrendiklerinizi, gözlemlerinizi, yaptığınız çalışmaları bizimle paylaşmayı unutmayın!

• • • • •

Burcu Meltem Arık
burcu@dogadernegi.org